

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vakuutusyhtiölain
7 luvun 3 §:n ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että vakuutusyhtiölaikiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan lakisääteisen eläkevakuutusyhtiön toimitusjohtajana ei saisi toimia henkilö, joka on pankin tai toisen vakuutusyhtiön tai samaan konserniin kuuluvan yhtiön palveluksessa. Eläkevakuutusyhtiön erillisyyden turvaamiseksi ehdotetaan myös, etteivät minkään yksittäisen vakuutusyhtiön tai pankin palveluksessa olevat henkilöt tai hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenet saisi muodostaa enem-

mistöä lakisääteistä eläkevakuutusliikettä harjoittavan vakuutusyhtiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenistä.

Lisäksi ehdotetaan, ettei lakisääteistä eläkevakuutusliikettä ja vahinkovakuutusliikettä harjoittavaa vakuutusyhtiötä sisällytettäisi samaan konsernitilinpäätökseen.

Muutokset ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 31 päivänä joulukuuta 1986.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

1.1. Oikeus lakisääteisen eläkevakuutusliikkeen harjoittamiseen

Työntekijäin eläkelain (395/61) mukaan työnantaja on velvollinen järjestämään ja kustantamaan lain vähimmäisehdot täyttävän eläketurvan jokaiselle työntekijälleen. Eläketurvan järjestämisessä on valittavana kolme vaihtoehtoa. Työnantaja voi ottaa eläkevakuutuksen kotimaisesta vakuutusyhtiöstä taikka järjestää etuudet avustuskassalain (471/42) mukaisessa eläkekassassa tai eläkesäätiölain (469/55) mukaisessa eläkesäätiössä.

Vakuutusyhtiöllä tulee olla tätä toimintaa var-
ten valtioneuvoston antama erityinen toimilupa. Toimilupa voidaan antaa pelkästään lakisääteisen eläkevakuutukseen erikoistuvalla yhtiöllä tai yhtiölle, jolla on toimilupa myös henkivakuutusliikkeen harjoittamiseen.

Työntekijäin eläkelakia valmistelleen eläkekomitean mietinnössä ehdotettiin, että eläkevakuutuksen harjoittamiseen vaadittaisiin erityinen toimilupa, jonka myöntämisessä valtioneuvostolla olisi suurempi harkintavalta kuin muuta toimilupaa myönnettäessä. Toimilupaan olisi ehdotuksen mukaan lisäksi sovellettu vakuutusyhtiölain säännöksiä toimilupaehdoista ja henki- ja vahinkovakuutustoiminnan erillisyydestä. Koska eläkevakuutus katsottiin yhdeksi henkivakuutuksen muodoksi, ei lakisääteistä eläkevakuutuksen toimilupaa olisi mietinnön mukaan voitu myöntää vahinkovakuutusyhtiölle.

Työntekijäin eläkelaki kuitenkin säädettiin eduskunta-aloitteen pohjalta. Eduskunta-aloitteessakin lakisääteinen eläkevakuutus katsottiin osaksi henkivakuutusta. Aloitteen mukaan henkivakuutusyhtiö saattoi hakea toimilupaa lakisääteisen eläkevakuutusliikkeen harjoittamiseen. Tämän lisäksi aloitteessa ehdotettiin, että kilpailusystä myös lakisääteistä tapaturmavakuutusta harjoittavalle vakuutusyhtiölle olisi tullut antaa

oikeus hakea vastaavaa toimilupaa. Eduskunnan työväenasiainvaliokunnan käsittelyssä vahinkovakuutusyhtiöiden mahdollisuus lakisääteisen eläkevakuutustoiminnan harjoittamiseen kuitenkin poistettiin. Työväenasiainvaliokunta katsoi siten eläkekomitean esityksen mukaisesti, ettei ollut tarkoituksenmukaista sallia eläkevakuutuksen harjoittamista muille kuin henkivakuutusyhtiöille.

1.2. Henkivakuutuksen ja vahinkovakuutuksen erillisyys

Kansainvälisesti on laajalti hyväksytty periaate, jonka mukaan sama vakuutusyhtiö ei saa harjoittaa sekä henki- että vahinkovakuutusliikettä. Tämän periaatteen tarkoituksena on turvata henkivakuutukseen liittyvien säästövarojen erillisyys muusta vakuutustoiminnasta. Henkivakuutustoimintaan liittyy huomattavaa pääomien keräämistä tulevaisuudessa maksettavia korvauksia varten, mikä edellyttää sijoitustoiminnalta hyvää varmuutta ja pitkäjänteisyyttä. Vahinkovakuutuksessa taas on kyse yleensä vuosivakuutuksista ja siten, elinkorkovastuita lukuun ottamatta, henkivakuutusta huomattavasti lyhyemmän aikavälin korvausvelvollisuuksista. Vahinkovakuutusliikkeeseen liittyvät riskit ovat myös toisentyypisiä ja usein paljon vaikeammin arvioitavissa kuin henkivakuutuksessa.

Lakisääteisessä eläkevakuutuksessa pääomia kertyy suhteessa vielä enemmän ja niiden merkitys sekä korvauksensaajille että kansantaloudelle on olennaisesti suurempi kuin tavanomaisessa henkivakuutuksessa. Näistä syistä lakisääteiseen eläkevakuutukseen liittyvälle sijoitustoiminnalle on asetettava vielä pidemmälle meneviä vaatimuksia kuin normaalissa henkivakuutustoiminnassa. Eläkevakuutuksen sijoitustoiminnassa tulee sijoitusten varmuuden ja tuoton ohella olla tavoitteena myös kansantalouden tuotantokyvyn parantaminen eläkeiden rahoituspohjan varmistamiseksi myös tulevaisuudessa. Varmistaminen edellyttää, ettei sijoitustoimintaan tule mukaan päätavoitteen toteutumista vaarantavia pyrkimyksiä.

Lakisääteisen eläkevakuutuksen toimeenpanoja kehittäminen on erilaista kuin vahinkovakuutuksessa. Myös lakisääteisen eläkevakuutuksen keskeiset sidosryhmät ovat pitkälti toiset kuin vahinkovakuutuksessa. Tämä edellyttää, että lakisääteisen eläkevakuutuksen toimeenpanojärjestelmällä ei ole sellaista riippuvuutta ja sidonnai-

suutta muihin tahoihin, jotka voisivat haitata sidosryhmien toimeenpanojärjestelmältä odottamaa paneutumista järjestelmän kehittämiskysymyksiin. Myös lakisääteisen järjestelmän asettamat ammattitaitovaatimukset ovat korkeat ja osittain toiset kuin vahinkovakuutuksessa.

1.3. Lakisääteisistä eläkevakuutusliikettä harjoittavien vakuutusyhtiöiden suhde muihin vakuutusyhtiöihin

Työntekijän eläkelain voimaan tultua laissa tarkoitettu toimilupa myönnettiin erälle jo toiminnassa olleille henkivakuutusyhtiöille sekä lakisääteisistä eläkevakuutusta harjoittamaan perustetuille muiden vakuutusyhtiöiden yhteisömuotoisissa osastoissa olleille erikoisvakuutusyhtiöille. Kustannusten säästämiseksi uudet yhtiöt eivät perustaneet sivukonttori- eivätkä myyntimiesverkostoa, vaan ne käyttivät hyväkseen vahinkovakuutusyhtiöiden jo olemassa olleita palveluja. Yhteistoimintaa oli erällä muillakin aloilla, esimerkiksi tietojenkäsittelyssä. Suurimmat eläkevakuutusyhtiöt eivät kuitenkaan muodostuneet kiinteäksi osaksi vakuutusyhtiöryhmittymiä.

Vuoden 1962 jälkeen vakuutuslalla on tapahtunut keskittymistä. Keskittymisen ja omistussuhteiden muutosten seurauksena lähes kaikki eläkevakuutusyhtiöt nykyisin toimivat jonkin toisen vakuutusyhtiön konsernissa tytäryhtiönä tai muuten läheisessä yhteistyössä toisen tai useamman vakuutusyhtiön kanssa. Hallinto ja ylin johto on näissä yhteistoimintayhtiöissä hyvin pitkälti sama. Muutosten takia on pitkälti tultu sen kaltaiseen tilanteeseen, jota työntekijäin eläkelain säätämisvaiheen eduskuntakäsittelyssä haluttiin välttää, kun vahinkovakuutusyhtiöille ei annettu mahdollisuutta saada toimilupaa lakisääteisen eläkevakuutustoiminnan harjoittamiseen.

1.4. Eläkevakuutusyhtiö konsernitilinpäätöksessä

Uusi osakeyhtiölaki (734/78) tuli voimaan 1 päivänä tamikuuta 1980. Samanaikaisesti uudistettiin myös vakuutusyhtiölaki (1062/79). Uudistuksissa toteutettiin konsernisääntely myös vakuutusyhtiöissä. Vakuutusyhtiökonsernin emoyhtiönä toimiva vakuutusyhtiö veloitettiin laatimaan kultakin tilikaudelta myös konsernitilinpäätös. Tämän jälkeen konserneihin kuuluva eläkevakuutusyhtiö on konsernitilinpäätöksessä si-

sällytetty emoyhtiön tuloslaskelmaan ja taseeseen. Lakisääteinen eläkevakuutustoiminta muodostaa kuitenkin oman itsenäisen taloutensa, jonka tuloja ja menoja säädellään yksityiskohtaisesti laeilla, asetuksilla sekä sosiaali- ja terveystieteiden antamilla ohjeilla ja vahvistamalla laskuperusteilla. Eläkevakuutusvaroja ei voi käyttää muun vakuutustoiminnan hyväksi.

Konsernitaseen yhtenä tavoitteena on antaa kuva yhtiöryhmittymän kokonaisvoimavaroista. Yhtenä lähtökohtana on, että heikosti kannattavien yksiköiden hyväksi tavallaan voitaisiin laskea paremmin kannattavien konsernin osien voimavarat tai myös päinvastoin. Koska eläkevakuutusyhtiön varat eivät kuitenkaan tämän ajattelutavan edellyttämällä tavalla ole siirrettävissä konsernin muiden osien hyväksi, eläkevakuutusyhtiön sisällyttäminen konsernitaseeseen ei palvele tätä konsernitilinpäätöksen päämäärää ja saattaa siten antaa konsernin taloudellisesta tilasta harhaanjohtavan kuvan.

Konsernitilinpäätöksen tämän hetkinen taloudellinen merkitys on lähinnä se, että koko konsernin vapaan pääoman määrä rajoittaa konsernin emoyhtiön voitonjakoa. Vakuutuskonserneissa tytäryhtiöinä olevien eläkevakuutusyhtiöiden rajoittava vaikutus emoyhtiön voitonjakoon on kuitenkin vailla käytännön merkitystä. Eläkevakuutusyhtiön oma osingonjako taas määräytyy pitkälti sosiaali- ja terveystieteiden eläkevakuutusliikkeen tuloksen laskemiseksi vahvistamista perusteista. Näin ollen konsernin voitonjakoa koskevien rajoitustenkaan takia ei ole tarpeen sisällyttää eläkevakuutusyhtiötä emoyhtiön konsernitilinpäätökseen. Myöskään vakavaraisuusvalvonnan kannalta konsernitilinpäätöstä ei tarvita, koska yksittäisen vakuutusyhtiön toimintapääomaan ei voida lukea mukaan osakkeita tai osuuksia toisessa vakuutusyhtiössä.

2. Ehdotetut muutokset

Voimassa oleva vakuutusyhtiölaki ei aseta eläkevakuutusyhtiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenille tai toimitusjohtajalle erityisiä kelpoisuus- tai esteellisyysvaatimuksia. Näiden vaatimusten puuttuminen ja toisaalta eläkevakuutusyhtiöiden läheinen toiminta vahinkovakuutusyhtiöiden kanssa antavat mahdollisuuden sellaiseen eläkevakuutusyhtiöiden itsenäisyyden kaivattamiseen, jota työntekijäin eläkelakia säädettäessä haluttiin välttää. Tästä syystä tulisi lainsäädäntötoimenpitein huolehtia, että lakisääteistä

eläkevakuutustoimintaa harjoittavien vakuutusyhtiöiden hallinnolliselle itsenäisyydelle turvataisiin edellytykset asettamalla yhtiön toimitusjohtajalle ja hallintoelinten jäsenille tietyt esteellisyysvaatimukset.

Eläkevakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnan itsenäisyyden varmistamiseksi on perusteltua rajoittaa myös pankkien johtavien henkilöiden välitöntä vaikutusmahdollisuutta eläkevakuutusyhtiöiden johdossa ja hallintoelimissä. Tämän toteuttamiseksi ehdotetaan, että lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavan vakuutusyhtiön toimitusjohtajana ei saisi olla henkilö, joka on pankin tai toisen vakuutusyhtiön taikka samaan konserniin kuuluvan yhtiön palveluksessa. Lisäksi edellytettäisiin, että saman pankin tai vakuutusyhtiön tai tällaisen pankin tai vakuutusyhtiön kanssa konsernissa olevan yhtiön palveluksessa olevat henkilöt eivät saisi muodostaa enemmistöä eläkevakuutusyhtiön hallituksen tai hallintoneuvoston kaikkien jäsenten lukumäärästä. Täyttä hallinnon erillisyyttä ei ole syytä vaatia, koska eläkevakuutusyhtiöiden ja muiden vakuutusyhtiöiden yhteistoiminnan sujuminen muun muassa kenttäorganisaation osalta edellyttää riittävää yhteyttä eri yhtiöiden päätöksenteon välillä.

Esityksen mukaan sosiaali- ja terveystieteiden riöllä olisi oikeus myöntää poikkeuksia 7 luvun 3 §:n 3 ja 4 momentin säännöksistä. Poikkeuslupa voitaisiin myöntää lähinnä silloin kun kyseessä olevat vakuutusyhtiöt ovat niin pieniä, ettei hallinnon eriyttäminen ole taloudellisesti tarkoituksenmukaista.

Eläkevakuutustoiminnan erillisyyden takia esitetään myös, että eläkevakuutusyhtiöitä ei sisällytettäisi toisen vakuutusyhtiön konsernitilinpäätökseen.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä valtiontaloudellisia vaikutuksia.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 31 päivänä joulukuuta 1986. Laissa ehdotetaan säädettäväksi neljän vuoden määräaika, jonka kuluessa yhtiöiden olisi järjestettävä hallintonsa tämän lain säännösten mukaiseksi. Konsernitilinpäätöstä koskevia säännöksiä sovellettaisiin ensimmäisen

kerran vuodelta 1986 laadittavaan tilinpäätökseen.

5. Säättämisjärjestys

Lainmuutos ehdotetaan käsiteltäväksi valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Esityksen mukaan ennen lain voimaantuloa valitun hallituksen tai hallintoneuvoston kokoonpano olisi saatettava tämän lain mukaiseksi neljän vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Samoin ennen lain voimaantuloa nimitetty toimitusjohtaja voisi siitä huolimatta, ettei hän lain mukaan saisi toimia sanotussa tehtävässä, jäädä toimeensa enintään neljän vuoden ajaksi tämän

lain voimaantulosta. Niissäkään tapauksissa, joissa hallituksen tai hallintoneuvoston jäsen tai toimitusjohtaja on valittu määräämättömäksi toimikaudeksi tai toimikaudeksi, joka päättyy myöhemmin kuin neljän vuoden kuluttua lain voimaantulosta, ehdotetulla sääntelyllä ei voida katsoa puuttuvan lain ja yhtiöjärjestyksen mukaiseen valintapäätökseen eikä muutoinkaan kansalaisten oikeuksiin tavalla, joka vaatisi lakiehdotuksen käsittelemistä perustuslain säätämisestä määrättyssä järjestyksessä. Myös vastaavat säännökset osakeyhtiölaissa ja vakuutusyhtiölaissa on aiemmin säädetty tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

vakuutusyhtiölain 7 luvun 3 §:n ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä joulukuuta 1979 annetun vakuutusyhtiölain (1062/79) 10 luvun 1 §:n 2 momentti sekä

lisätään 7 luvun 3 §:ään uusi 3—5 momentti seuraavasti:

7 luku

Yhtiön johto

3 §

Lakisääteistä eläkevakuutusliikettä harjoittavan vakuutusyhtiön toimitusjohtaja ei saa olla pankin tai toisen vakuutusyhtiön taikka sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhtiön palveluksessa. Lakisääteistä eläkevakuutusliikettä harjoittavan vakuutusyhtiön hallituksen tai hallintoneuvoston kaikkien jäsenten lukumäärästä tulee enemmistön olla henkilöitä, jotka eivät ole saman pankin tai vakuutusyhtiön taikka sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhtiön palveluksessa taikka hallituksen tai hallintoneuvoston jäseninä.

Mitä 3 momentissa on säädetty toimitusjohtajasta ja hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenestä, sovelletaan vastaavasti tämän varamiehen ja varajäsenen.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa 3 ja 4 momentin säännöksistä poikkeusluvan.

10 luku

Tilinpäätös

1 §

Kultakin tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, joka käsittää tuloslaskelman, taseen ja toimintakertomuksen sekä emoyhtiössä myös konsernitilinpäätöksen. Lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavaa vakuutusyhtiötä ei kuitenkaan sisällytetä toisen vakuutusyhtiön konsernitilinpäätökseen, eikä lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavan vakuutusyhtiön konsernitilinpäätökseen sisällytetä vahinkovakuutusliikettä harjoittavaa vakuutusyhtiötä.

Tämä laki tulee voimaan 31 päivänä joulukuuta 1986.

Ennen tämän lain voimaantuloa valitun hallituksen tai hallintoneuvoston kokoonpano on saa-

rettava tämän lain mukaiseksi neljän vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Ennen tämän lain voimaantuloa nimitetty toimitusjohtaja voi siitä huolimatta, ettei hän tä-

män lain mukaan saisi toimia sanotussa tehtävässä, jäädä toimeensa enintään neljän vuoden ajaksi lain voimaantulosta.

Helsingissä 26 päivänä syyskuuta 1986

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Matti Puhakka*

Laki

vakuutusyhtiölain 7 luvun 3 §:n ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä joulukuuta 1979 annetun vakuutusyhtiölain (1062/79) 10 luvun 1 §:n 2 momentti sekä
lisätään 7 luvun 3 §:ään uusi 3—5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 luku

Yhtiön johto

3 §

Lakisääteistä eläkevakuutusliikettä harjoittavan vakuutusyhtiön toimitusjohtaja ei saa olla pankin tai toisen vakuutusyhtiön taikka sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhtiön palveluksessa. Lakisääteistä eläkevakuutusliikettä harjoittavan vakuutusyhtiön hallituksen tai hallintoneuvoston kaikkien jäsenten lukumäärästä tulee enemmistön olla henkilöitä, jotka eivät ole saman pankin tai vakuutusyhtiön taikka sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhtiön palveluksessa taikka hallituksen tai hallintoneuvoston jäseninä.

Mitä 3 momentissa on säädetty toimitusjohtajasta ja hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenestä, sovelletaan vastaavasti tämän varamieheen ja varajäseneseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa 3 ja 4 momentin säännöksistä poikkeusluvan.

10 luku

Tilinpäätös

1 §

Kultakin tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, joka käsittää tuloslaskelman, taseen ja toimintakertomuksen sekä emoyhtiössä myös konsernitilinpäätöksen.

Kultakin tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, joka käsittää tuloslaskelman, taseen ja toimintakertomuksen sekä emoyhtiössä myös konsernitilinpäätöksen. *Lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavaa vakuutusyhtiötä ei kuitenkaan sisällytetä toisen vakuutusyhtiön konsernitilinpäätökseen, eikä lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavan vakuutusyhtiön konsernitilinpäätökseen sisällytetä vahinkovakuutusliikettä harjoittavaa vakuutusyhtiötä.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan 31 päivänä joulukuuta 1986.

Ennen tämän lain voimaantuloa valitun hallituksen tai hallintoneuvoston kokoonpano on saatettava tämän lain mukaiseksi neljän vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Ennen tämän lain voimaantuloa nimitetty toimitusjohtaja voi siitä huolimatta, ettei hän tämän lain mukaan saisi toimia sanotussa tehtävässä, jäädä toimeensa enintään neljän vuoden ajaksi lain voimaantulosta.
